

Użycie czechosłowackiej broni panczernej i lotnictwa w Operacji Karpacko-Dukielskiej 1944 r.

Celem niniejszej rozprawy jest pokazanie w jaki sposób użycie czechosłowackiej broni panczernej i lotnictwa wpłynęło na przebieg Operacji Karpacko-Dukielskiej w 1944 r. Autor starał się podkreślić działalność bojową wspomnianych jednostek 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego walczącego u boku 38. Armii. Do podjęcia tematu skłonił Autora fakt, iż opisywane walki toczyły się zarówno na okupowanych ziemiach południowo wschodniej Polski, jak i na terytorium północno wschodniej części Państwa Słowackiego. W 1944 r. na dzisiejszych terenach południowo wschodniej II Rzeczypospolitej Polskiej miał miejsce zatem fakt użycia 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego u boku Armii Czerwonej przeciwko wojskom Wehrmachtu i sprzyjającym im jednostkom Królewskiej Armii Węgier broniących karpackich przełęczy. Opisywane tereny są Autorowi szczególnie bliskie ze względu na miejsce zamieszkania. To, że Autor skupił się na opisie działalności 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego nie było przypadkowe, bowiem w jego składzie walczyli m.in. Czesi i Słowacy.

W niniejszej pracy Autor starał się korzystać ze wszystkich dostępnych źródeł, które opisywały problematykę związaną z Operacją Karpacko-Dukielskiej. Cenne źródło informacji stanowiły zbiory zgromadzone w Centralnym Archiwum Wojskowym - Wojskowym Archiwum Historycznym (cz. *Vojenský ústřední archiv - Vojenský historický archiv*). Przy opracowywaniu Autor poddał szczegółowej analizie szereg opracowań w języku polskim, czeskim i słowackim. Kompletując informacje na temat działalności bojowej 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego w ramach Operacji Karpacko-Dukielskiej Autor skorzystał także z dostępnej prasy posłużwszy się następującymi tytułami: „Historie a vojenství”, „Letectví a kosmonautika”, „Nové obzory”, „Wierchy”, „Wojskowy Przegląd Historyczny”.

Rozprawa składa się z siedmiu rozdziałów zasadniczych, ze wstępu, zakończenia, bibliografii, wykazu map, tabeli, indeksu nazwisk, indeksu nazw geograficznych i aneksu.

W pierwszym rozdziale poruszone zostały kwestie związane z sytuacją wojskowo-polityczną na Froncie Wschodnim w czasie II wojny światowej. W poszczególnych podrozdziałach Autor przedstawił zarys historyczny tworzenia się czechosłowackich sił

zbrojnych w latach 1939-1944. Skupił się także na przybliżeniu losów żołnierzy narodowości czeskiej i słowackiej po rozpadzie II Republiki Czecho-Słowackiej.

W drugim rozdziale poddano szczegółowej analizie obszar, na którym rozegrała się Operacja Karpacko-Dukielska. Autor przedstawił budowę geologiczną, ukształtowanie terenu, klimat, wody, szatę roślinną i sieć komunikacyjną w opisywanym okresie. Ponadto przedstawiona została obrona niemiecko-węgierska w Karpatach z uwzględnieniem budowy i podziału systemu umocnień.

Kolejny, trzeci rozdział, Autor poświęcił Operacji Karpacko-Dukielskiej, natomiast w czwartym przybliżono szlak bojowy 1. Czechosłowackiego Korpusu Armijnego w ramach Operacji Karpacko-Dukielskiej, który rozpoczął się na terenach dzisiejszej południowo-wschodniej Polski, a zakończył na północno-wschodnim obszarze Państwa Słowackiego. W rozdziale tym Autor wyodrębnił najważniejsze miejsca walk, które miały kluczowe znaczenie dla przebiegu Operacji Karpacko-Dukielskiej.

Kwestia 1. Czechosłowackiej Samodzielnej Brygady Pancерnej, która brała udział w opisywanych wydarzeniach została przedstawiona w piątym rozdziale. Autor rozpoczął od przybliżenia historii powstania i rozwoju czechosłowackich jednostek pancernych w ZSRR, a następnie opisał udział czechosłowackich pancerniaków w Operacji Karpacko-Dukielskiej¹.

W szóstym rozdziale przedstawiono historię czecho-słowackich lotników na terytorium II Rzeczypospolitej Polskiej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Następnie przybliżono działalność bojową 1. Czechosłowackiego Pułku Myśliwskiego, który podporządkowany 1. Czechosłowackiemu Korpusowi Armijnemu miał pierwotnie w składzie radzieckiej 2. Armii Lotniczej brać udział w Operacji Karpacko-Dukielskiej. Jednak został oddelegowany nad powstańczą Słowację, gdzie pomagał powstańcom słowackim zwalczać okupacyjne wojska Wehrmachtu. W ten sposób miał pomóc żołnierzom Armii Czerwonej i 1. Czechosłowackiemu Korpusowi Armijnemu przedostać się na teren Państwa Słowackiego.

Ostatni, siódmy rozdział, zawiera ocenę czechosłowackich jednostek pancernych i lotniczych w opisywanych wydarzeniach oraz wpływ doświadczeń operacyjnych na kształtowanie się czechosłowackich sił zbrojnych w latach 1945-1948.

¹ W rozprawie Autor nie opisał działalności bojowej zmotoryzowanego batalionu ciężkich karabinów maszynowych, wchodzącego w skład 1. Czechosłowackiej Samodzielnej Brygady Pancерnej, ponieważ skupił się jedynie na zaprezentowaniu użycia broni pancерnej.

W zakończeniu Autor podsumował swoje badania i przedstawił odpowiedzi na postawione we wstępie do rozprawy pytania badawcze. Natomiast aneks zawiera najważniejsze dokumenty związane z tworzeniem czechosłowackich sił zbrojnych w Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich w czasie II wojny światowej oraz z przebiegiem Operacji Karpacko-Dukielskiej.